

onzer benarde streken bekend te moeten maken, en achte mij gedrongen om er ook het Gouvernement van te berichten, om in elk geval te weten dat ik gedaan heb, wat ik konde tot verhoeding van ongelukken.

Terwijl ik dit schrijf zijn er onderscheidene Almkerkers in Heusden, die op proces-verbaal voor den Vrederechter geciteerd zijn³⁾, — slechts graauw en gepeupel en enkele, zeer enkele notabelen veroorzaken door Hyperorthodoxie al deze wan-deren en uit den Dordtschen waard krijgt men elken Zondag bezendingen van zoogenaamde reg- zinnige schreeuwers."

Om meer tumult en proces-verbalen te voor- komen, verzet De Meerburg het Gezag naar het einde van den dienst, de hoedendragers verlaten daarbij de kerk; en dat nu, na Maart '35, drommen kerkgangers het gebouw uitgaan vóór den slot- zeg, laat het Cl. Bestuur oogluikend toe.

Spanning blijft er echter overal. Ze is ook merk- baar door allerlei wilde geruchten.

De ongehuwde Ds van Setten heeft niet aan- stonds de krachtigste ontruimde pastorie te Doe- veren betrokken, maar logeert na zijn intrede voor- loopig buiten het dorp, en doet daarmede afbreuk aan het Klassikale machtsvertoon. Zijn optreden was trouwens ook geen succes. "Hij moest meer platweg wawelen willen over de ellende, de ver- doemenis en de genade, langer bidden etc. etc. etc. dan zou het misschien gaan kunnen, maar nu gaat het niet." (Pape, 17 Juni '35. — Zie het daar- maar in! Men vertrouwd van S. niet, omdat hij o.m. ook on-orthodox kon preeken. B.)

24 April 1835 schrijft Pape:

"Zonderling zijn de geruchten, die men ver- spreidt. Het spookt in de pastorie, en daarom wordt zij niet bewoond. Gods oordeel is reeds zigt- baar, want Ds Pape te Heusden is dol geworden (N.B. de kapelaan alhier is aan het mijmeren geraakt), het Kl. Bestuur kruip in de schulp, en weet niet meer wat en hoe te doen, in Noord- Holland hebben zij onderscheidene gemeenten af- gescheiden, etc. etc. — en wat de prop op het kanon is: de K... heeft zij (dus droomden er- gelijk twee visionarissen) verhangen! — Al deze en soortgelijke logen houden de gemoederen in beweging, en hoezeer dezelve ook terstond blij- ken valsche te zijn, II en reste pourtant quelque chose.

"Laatsteleden Zondag bevonden er zich tien per- sonen uit Rotterdam, Dord, de buitensluis en Heusden bij Scholte. De Curassier-officier begaf zij naar hen toe, en vroeg hen hunne passen. Daar zij deze niet hadden, arresteerde hij ze allen, en liet ze naar het regthuis te Eindhoven brengen, vanwaar zij niet zijn... voor er behoorlijke passen van hunne gemeentebesturen zijn ingezonden. Ik kan juist niet zeggen, dat ik dergelijke maatregelen goed- keur, evenmin als het verleggen der inkwartiering te Genderen, zoodra de bewoners verklaren, dat zij tot de oude orde terug keeren; omtrent dit laatste punt heb ik bescheidenlijk aan den Burge- meester van Genderen geschreven, ten einde ter gelegener tijd aan te toonen, dat het Kl. Bestuur vreemd is aan dergelijke mesures, die niet van den schijn van geloofsdwang zijn vrij te pleiten. [Pape schreef dus niet om wijziging in dezen toestand aan te brengen, maar met een politiek doel. B.]

"Laatsteleden Zondagmorgen zijn onze mare- chaussees naar Veen vertrokken, en hebben daar, van de schuitjes die uit Gelderland kwamen, om vullen Van Rhee te hooren, insgelijks de pas ge- vraagd. Ook dat schiet er over; en ongelukkiglijk krijgt het Klassikaal Bestuur van alles de schuld, terwijl men mij als den Aartsvijand van alle vromen beschouwt, door wiens toedoen de stichting van Gods volk! met geweld wordt tegengehouden. Ik ben een Sanherib, en nog erger als Kajaphas, etc. etc."

Sommige geruchten maken ook op Pape wel indruk, b.v. dit: dat de Prins van Oranje de zaak van Scholte is toegedaan, en Pape wijdt een langen brief aan het vreemde bezoek, dat een zekere Overste Hoyer, uit het hoofdkwartier te Tilburg hem, onder een eigenaardig voorwendsel, bracht. Deze Hoyer, blijkbaar een Intimus van den Prins, toonde merkwaardige belangstelling voor de Af- scheiding, hij had Gansoyen en Doeveren bezocht, bezocht met Pape Genderen — en vroeg enkele dagen later schriftelijk om "zoodra het u bekend zal worden dat Z. K. H. te Tilburg zal zijn terug- gekeerd" een verslag van den tegenwoordigen stand van zaken, "om daarvan het noodige gebruik te kunnen maken, wanneer over mijn gedaan uit- stapje naar Heusden wordt gesproken..." Dit ver- slag heeft Pape op beleefde wijze ontweken, maar hij necht het wel gewenscht Janssen te waar- schuwen.

Eenigen tijd later loopt er het gerucht dat de Prins, vermoed, Scholte bij een samenkomst in open lucht, te Asperen (9 Aug.), heeft beluisterd. — Het is opmerkelijk, dat de Afgescheidenen, die in den Koning steeds bitter werden teleurgesteld, toch aldoor op Oranje hebben gehoopt.

Al trilt overal spanning, toch schijnt de toestand, nu Meerburg nog weifelt, aan den koel-berekenen- den Pape voorloopig niet alarmeerd:

"De Almkerker faselt en wauwelt wel wat, en de vuile Van Rhee steekt de boezem op, doch vooreerst kan het Klassikaal Bestuur de winter- kwartieren betrekken." (Mei.)

Ergernis blijft er echter genoeg, want al heel spoedig komt het te Sprang, waar voortdurend, ook in den kerkerad, heftige strijd is over de gezangen, tot afscheiding (Juni). Scholte bevestigt de nieuwe Sprangsche ambtsdragers te Genderen op 19 Juli, na een prediking-onderden-blooten- hemel.

Die hagepreken waren een voortdurende bron van ergernis, doch Pape troost zich (25 Juli):

"Die predikatiën sub die moeten vanzelf op- houden, want wie verlangt naar Catarrhen en Rheumatismen uit pure liefde voor de Synode van 1618 en 1619?"

Scholte gaat er echter geregeld mee voort, en we kunnen hem door Pape's brieven bijna op den voet volgen, totdat het wapengeweld te Gamenen (23 Aug.) een einde maakt aan de tournee.

Het is de Haagsche Synode (Juli) die het Klassi- kaal Bestuur uit zijn "Winterkwartieren" jaagt. In Den Haag stond het onderteekeningensformulier in het centrum der belangstelling. Daar waren bij de Synode ingekomen (zoo verhaalt Janssen) "zes adressen op quia strekkende (schoon op verschillende wijze) om de handhaving der for- mulieren hetzij dan in allen deele, hetzij in zekere bepaalde hoofdartikelen te vragen." — "Drie der- zelve waren gesteld in een fatsoenlijken trant, na- melijk van Engels es, Rutgers es en van Le Roy. Drie anderen, van Brummelkamp, van Van Velzen, en van Van Rhee met Meer- burg, op een lomper toon."

Deze laatste "vier snaken" zullen een "ernstige berisping" ontvangen, terwijl men, op Janssens voorstel, eenparig tegen hen zal handelen, gelijk hij zelf schrijft:

"De Classicale Besturen zullen van die mannen vorderen een steilige verklaring van hunne geheele onderwerping aan de kerkelijke reglementen, en bij gebreke daarvan hen aangeven bij de Provinciale Kerkbesturen, om tot afzetting te procederen. Men zal echter hen inmiddels niet suspendeeren, tenzij andere motieven zich daartoe opdoen, die de zaak maken van een openlijken en geruchtmakenden aard, waarvoor het adres aan de Synode niet kan gehouden worden. In allen gevalle zal men, door onderlinge correspondentie en gemeenschappelijk overleg de eenparigheid trachten te bevorderen. Nu, mijn vriend, kent gij de zaken."

"Wat de bewegingen van Scholte in Gelder- land betreft, vlei ik mij dat door krachtige maatregelen daartegen zal voorzien worden. — Men is daartoe in overleg getreden met den Gou- verneur van Gelderland en aan Donker Curtius zijn de vereischte inlichtingen gegeven. In elk geval kunt gij met hem, zooals met mij raadplegen. Hij is een recht knappe vent."

Nu Janssen aan de Classis een gedragslijn heeft voorgeschreven, is meteen een voorstel van Van Spall van de baan, die, slim geworden door het proces tegen Scholte, tegen Meerburg en Van Rhee wilde optreden op een wijze, waar Pape (met onderstreping van hem) van zegt:

"Ik begrijp zijn bedoeling niet. Mij dunkt, wij volgen omtrent deze heeren den wettigen gang."

Hm, de wettige gang, dat zou voor de Synode zijn geweest: handhaving der Belijdenis!

W. K. B.

MUZIKALE KRONIEK

Calvin en het Orgel.

I.

Dr Jop Pollmann's daad van eenvoudige Rechtvaardigheid.

De schrijver van „Het Volkslied in de Neder- landen" zond ondergeteekende „Studiën-Reeks No. 4" toe: „In de hoop dat zijn Vader er wat plezier van gehad zou hebben."

Die verwachting was verre van ongegrond, daar dit vierde nummer der reeks in beslag is genomen voor „een daad van eenvoudige rechtvaardigheid". Calvin's Aesthetica gaf den auteur een 58 blad- zijden druks. Zij zijn gesignatuurd „in memoriam Jan Zwart".

Mogen wij den schrijver onzen hartelijken dank betuigen voor deze zoo sympathieke wijze van gedanken? Het doet zooveel beter aan, dan op- stellen uit het eigen kamp te moeten lezen, waar- van het „leidmotief" kennelijk is: verandering van de voortzetting van mijns Vaders levenswerk. En het is tevens een stil maar sterk protest tegen arnvalige gedachten uit een „persoonlijke visie" nog wel geboren.

De lezers van „De Reformatie" zullen zich her- inneren, hoe Jan Zwart tegen Dr Pollmann in scherpen strijd is geweest over hetgeen Datheen in de schoenen werd geschoven in zijn debat aan de „onkunstzinnigheid" van ons Nederlandsche Kerk- zang-volk.

„Petrus Datheens Psalmen Davids" (in Dr J. Pollmann's „Ons Eigen Volkslied") deden mijn Vader een 9-tal artikelen schrijven. Evenals het 10-tal dat aan Ds Hasper wegens onwetenschappelijke musicologie en fatale psalmnotatie werd, helaas de laatste, die mijn Vader kon doen plaatsen.

Was het doel: „Men blijve dan ook van onzen Kerkzang af!"

Lijzig en drenzig is hij niet meer!

Wel stoer en sterk, massief en grootsch!

In al zijn ruige kracht, een openbaring van oerschoneid!"

Het ideaal was levens: „Calvinistische Neder- landsche literatuurstudie" (lees: „MUZIEK-studie"!) J. Z.) ontbreekt ons zoo goed als geheel. En toch ook op dat terrein dient den tegenstander slag geleverd. Moét onze banier fier ontplooid!" (J. Post- mus — „Het Wilhelmus").

Want dan verschijnt er heel spoedig een andere kleurtekening op het geschiedenisdoek dan het stoffig paneeltje dat Busken Huët opving met zijn: „Tusschen dezen zaai- en oogsttijd" (waarmee be- doeld wordt de muziekperiode tusschen Ohrecht en Bach) „viel in Nederland de storende heer- schappij van het Calvinisme!"

Dan zal men gewaar worden dat, evenals „het weinig gehinderd heeft dat toen er geen kerkstuk- ken meer gevraagd werden, dat er in de hervormde kerk voor glasbranders, beeldsnijders alle opdrach- ten uitbleven, menigeen plaatsnijder werd, of zich tot de schilderkunst wendde"; dat „waar de schil- derkunst zich van de kerk- en wandschildering moest wenden tot het intieme en persoonlijke van Hollands huiselijk leven of dat vroom-vernevelde van Hollands licht-doordrenkte atmosfeer, juist aan de Europeesche kunst iets geheel nieuws, iets eigens en enkel-Hollands is toegevoegd wat haar anders wellicht geheel zou zijn ontgaan"; (C. S. Adema van Scheltema „Kunstenaar en Samen- leving" blz. 342), dat het evenzooom de muziek schade gedaan heeft dat van een J. Pz. Sweelinck geen missen of motetten werden gevraagd, maar dat juist het Calvinistisch Kunstwerk „de Psalmen Davids" zijn meesterstuk geworden is; dat door dezen kerkzangbundel zijn aparte orgelkunst haar invloed zou laten gelden, die officieel in de Muziek- geschiedenis nog ten name der Deutsche Orgel- school, met als culminatiepunt Joh. Seb. Bach, als doorgewerkt staat aangekeend.

Moge het volgende „degens kruisen" tusschen Dr Pollmann en ons de inleiding zijn van een tijdvak in de Historische Muziekrepertage, waarbij het Calvinisme de eere- krijgt, die het zoo lang onthouden is- van in niets den bloei der kunsten te hebben geschaad maar veeleer den groei ervan te hebben bevorderd en mogelijk gemaakt — direct en indirect! (spatiëring S. Z. Jz.)

Aldus mijn Vader in zijn strijd tegen den Roomsche-Katholiek Dr Jop Pollmann.

En nu biecht de schrijver in zijn „Inleiding": „waar ik onder meer in studiën (1835) de algemeene opinie verkondigde, — dat n.l. noch bij Calvin, noch bij het Calvinisme plaats zou zijn voor de kunst — zal ik het op prijs stellen in deze blad- zijden verslag te mogen uitbrengen van den door Wencelius' boek nieuw geschapen toestand en van mijn gewijzigde inzichten". In het zesde hoofdstuk „Calvin en de muziek" meldt de auteur: „combi- neeren we het hier gegeven materiaal met de gegevens die ons in de laatste jaren van elders bereikten (spatiëring S. Z. Jz.), dan vinden we weer een Calvin met wien we wel van meening blijven verschillen, maar dien we toch kunnen begrijpen en in velerlei opzicht kun- nen waardeeren". Zie, dan smaken wij hier al de voldoening dat Dr Pollmann trouw is gebleven aan zijn Vader gegeven schriftelijke verzeke- ring: „Nogmaals als mijn boek ooit een herdruk beleeft, zult U kunnen bemerken, dat het orgel- hoofdstuk aanmerkelijk is gewijzigd. Uw critiek moet ik nog nader toetsen, geheel tevergeefs is ze zeker niet geweest, dat kan ik U nu reeds ver- zekeren... In ieder geval zal ik alles grondig overstuderen!" Blijkens het „in memoriam" en het door ondergeteekende gespatieerde uit Hoofd- stuk VI, is een polemiek als „De Reformatie" opnam, niet vergeefs geweest.

Léon Wencelius' „L'esthétique de Calvin" (so- ciété d'Édition „Les Belles Lettres" Paris 1937), door „honderden lange citaten uit Calvin's gran- dioze oeuvre gedocumenteerd" dwong Dr Poll- mann „onontkoombaar tot een herzien" van zijn meening. „Hier werd een stuk werk geleverd, dat door geen ter zake geïnteresseerde kan worden ge- negeerd. De eenvoudige eerlijkheid gebiedt tot een grondige herstudering van het vraagstuk". Aldus de Roomsche-Katholieke auteur in de Inleiding.

Een achttal hoofdstukken pul Dr Pollmann nu uit Wencelius' boek en laat Calvin bij Roomsche- Katholieken aan het woord komen.

In de eerste plaats komen Calvin's aesthetische theorieën in zicht. Aan de hand van Wencelius' arbeid meent Dr Pollmann de grondgedachten van Calvin's aesthetica in groote trekken te hebben weergegeven. Zijn conclusie is „We zien dan voor

3) Het archief van den vrederechter, Jan Vreede, berust in Den Bosch, maar deze processtukken zijn niet bewaard gebleven.

ons-ec-
voor se-
ook wa-
beseft,
welke
komen.
zijn d-
steld"

De se-
kenning-
tigue c-
problee-
deelte

De ge-
Hoe k-
het sel-
de ver-
warring-
leiding-
nisme-
dat nie-
Calvin-
misvers-
Calvin-
het kor-
theoret-
geschei-

Wij v-
Calvin-
risc-
is al-
volkom-

Steed-
wat hij-
eigen v-
van Ca-
en obje-
gevens-
ter res-
zich tes-
kunnen-
gezien-
blijken-
door p-
daden.

Verhe-
geven v-
bepaald-
kleed-
nend b-
een rige-
schrijve-
nader
over h-
misch-
vestige-
princip-
noodma-
woorden-
in Gene-
veroor-
wel u-
legen c-
moge
kome
mann
ginsel
zoek li-

Dr P-
op Cal-
zijn ho-
tijd te-
behoef-
lingen,
overeen-
hij over-
tooneel-
komen-
hij nog
op Zor-
land.

Onze
breeding-
bedenke-
Maar h-
op te m-
verstan-
Van n-
op onder-
te gaan-
gaan vo-
en mel-
van pro-
Schrijve-

Wij
uit de
wein-
Kuy-
heeft
Gew-

in Dr J.
eden mijn
venals het
enschappe-
ie gewerd,
kon doen

an onzen

tsch!
saring van

he Neder-
K-studie"
l. En toch
ander slag
l" (J. Post-
en andere
k dan het
g met zijn
armee he-
n Obrecht
nde heer-

enals „het
kerkstuk-
hervormde
e opdracht-
rd, of zich
r de schil-
schildering
nlijke van
vernevelde
feer, juist
leuws, iets
wat haar
m", (C. S.
n Samen-
de muziek
Sweelinck
agd, maar
e Psalmen
dat door
kunst haar
de Muziek-
Seb. Bach,

tusschen
van een
krepore-
de eere-
nden is:
nsten te
der den
derd en
directe"

tegen den

Inleiding":
algemeene
ij Calvin,
n voor de
deze blad-
den door
nd en van
hoofdstuk
r: „combi-
met de
te jaren
(S. Z. Jz.),
en we wel-
dien we
zicht kun-
hier al de
s gebleven
ie verzeke-
n herdruk
het orgel-
lw critiek
geefs is ze
reeds vers-
is grondig
oriam" en
uit Hoofd-
eformatie"

alvin" (so-
aris 1937),
ijn's gran-
Dr Poll-
van zijn
leverd, dat
worden ge-
edt tot een
uk". Aldus
nleiding.
llmann nu
Roomsch-

esthetische
Wencelius'
achten van
te hebben
dan voor

ons een reformator, die waarlijk niet blind is voor schoonheid; die de waarde van het schoone, ook wanneer het niet direct „nuttig" is, terdege beseft; die aan den kunstenaar richtlijnen gaf, welke aan zijn werken slechts ten goede kunnen komen. We zien een gansch anderen Calvin dan we ons wel hadden voorgesteld". (spaliëring S. Z. Jz.).

De schrijver gaat voort: „Met deze dubbele erkenning — van het bestaan van een soort „Esthetische de Calvin en van ons ongelijk — is het probleem echter nog slechts voor een klein gedeelte opgelost".

De groote vraag die bij Dr Pollmann klemmt is: Hoe kwam men er toe Calvin's verhouding tot het schoone zoo treurig voor te stellen. Hij zoekt de verklaring hiervan ten deele in de „dooreenwarring van Calvin en Calvinisme". Gereede aanleiding daartoe is hem het boek „Calvin en Calvinisme" van H. J. Couvée; anderzijds meent hij dat niet mag vergeten, „dat ook de daden van Calvin zelf aanleiding hebben gegeven tot het misverstand". De schrijver onderscheidt dan in Calvin den theoreticus en den practicus, maar het komt hem „meer dan billijk voor, dat we den theoreticus en den practicus in Calvin van elkaar gescheiden houden".

Wij voor ons gelooven, dat deze scheiding van Calvin nooit vol te houden is bij nader historisch exact onderzoek. De groote moeilijkheid is altijd weer, dat maar al te zeer een studie niet volkomen en grondig is.

Steeds loopt ieder speurder het gevaar, datgene wat hij constateert als een feit te combineren met eigen voorstellingen die met de historie der dagen van Calvin in strijd zijn. Een steeds intensiever en objectiever verzameling en combinatie van gegevens doet den musicoloog of den historicus juist resultaten te boek stellen. Pas wanneer hij zich ten volle verantwoord weet, zal hij waarlijk kunnen vertellen over alles wat hij „gehoord en gezien" heeft in het verleden. En het zal meestal blijken, dat de „practische" Calvin gedreven wordt door principiële motieven tot zijn maatregelen en daden.

Verheugend is het Dr Pollmann zelf blijkt te zien geven van zulk een kijk op den hervormer bij een bepaald punt — in het 2e hoofdstuk Calvin en de kleding valt hij Wencelius bij in het ontkennend beantwoorden van de vraag of Calvin hier een rigoureuze ascetisme gaat prediken. De geleerde schrijver zegt ervan: „Ik geloof stellig, dat een nader onderzoek te naar de mode-veranderingen over het tijdvak 1550—1556, 2e naar de economische toestand in Genève rond 1560, ons bevestigen zal, dat de Geneefse wetten niet als principieel mogen worden opgevat, maar als een noodmaatregel in den meest letterlijken zin des woords. Emigratie zoowel als immigratie hebben in Genève een tijd van schrijnende armoede mede veroorzaakt; Calvin's bezwaren gaan dan ook vrijwel uitsluitend tegen het kostbare, tegen een luxe in goud en zilver, die het onmogelijk maakt den arme te hulp te komen." (blz. 27/28). Men ziet het, ook Dr Pollmann voelt dat hierachter een kwestie van beginsel moet schuilen waarover slechts nader onderzoek licht kan brengen.

Dr Pollmann poogt vervolgens een kijk te geven op Calvin's praktijk, in de tweede plaats „hoe zijn houding soms uit de omstandigheden van zijn tijd te verklaren valt en dus 3e geen aanleiding behoeft te zijn tot het continueren van handelingen, die met Calvin's theorie en praktijk niet overeenkomen". De volgorde van Wencelius neemt hij over. Calvin en de kleding, — de dans, — het toneel en de Beeldende Kunsten, doet Dr Pollmann komen tot Calvin en de Muziek. Ten slotte wijdt hij nog capita aan Calvin en het Volksvermaak op Zondag — Calvin en het Calvinisme in ons land.

S. ZWART Jz.



Het „Leidersblad" over het verbond.

Onze jeugdleiding heeft dringend behoefte aan verbroedering. Het bloed moet verfrist worden; men bedenke wel, dat wij hiermee geen aftapping bedoelen. Maar het wordt tijd, dat de eenzijdigheid, die er in op te merken valt, en die oorzaak is van velerlei misverstand, wordt verlaten.

Van meer dan één kant vestigde men mijn aandacht op onderstaand artikel, waarop men mij verzocht, in te gaan. Het is opgenomen in het „Leidersblad" (orgaan voor bestuurders, leiders en leidsters van knapen- en meisjesvergaderingen in Nederland, onder redactie van prof. Aalders, dhr Francken, dhr M. Grashoff). Schrijver is laatstgenoemde. We lezen:

Wilde men vroeger in den ouden „A" kring (waartoe ik zelf geboren ben) van het verbond slechts weinig weten en waren het de „B" mensen die Kuypers inzichten naar voren brachten, sedert dien heeft zich een radicale omkeer voltrokken.

Gewijzigde inzichten braken zich baan en thans

zijn het juist de vroegere „B" mensen die waarschuwend de hand opheffen, omdat zij meenen dat een te radicale verbondsbeschouwing wordt aangehangen, terwijl in de oude „A" kringen men niet radicaal genoeg kan zijn in deze materie.

Geleidelijk begint de gewijzigde verbondsbeschouwing haar stempel te drukken op het jeugdwerk en wat ik daarvan meen te moeten constateeren, doet mij mijzelf scharen onder hen die waarschuwend de hand opheffen.

De jeugd houdt van radicalisme. Gemeenlijk stelt het radicalisme de problemen eenvoudig en lost die radicaal op. En dat is het wat — zeer begrijpelijk — jonge menschen trekt.

Wie regelmatig hoort en leest over „meenens" doopen, wie regelmatig hoort en leest dat „Jahwe (Heere met hoofdletters geschreven) Zelve over den gedoopte persoonlijk heeft gesproken „dit Mijn kind" die komt er toe te veronachtzamen dat „dit Mijn kind" niet over hem geklonken heeft als een stem uit den hemel, doch dat dit woord door een feilbare kerk, met feilbare ambtsdragers is uitgesproken.

Zeker, ambtelijk namens den Koning der Kerk, doch niettemin door feilbare ambtsdragers in een feilbaar kerkelijk instituut.

En door het op den achtergrond dringen van die zijde der zaak, ontstaan, als ik het wel zie, twee groepen.

De een die sterk den nadruk legt op het „mits" van het Verbond. Mits de bondeling dat Verbond houde. En die verbondsleer wordt hem tot een last die hem achter onherstelbaar drukt. Het zijn dezulken die diep onder den indruk zijn van 's menschen onvermogen. Geneigd tot alle kwaad en onbekwaam tot eenig goed. En van 266 een wordt geëischt dat hij het Verbond houde!

Wanneer dan regelmatig gewerkt wordt met „verbondswaak" en „verbondsvloek" als straf op „verbondsbreuk" dan komen dezulken er niet boven uit. Hoe kunnen zij nu het Verbond „houden". Dat „partij ter andere" zijn plichten in het Verbond zal nakomen, ja daarvan zijn zij overtuigd. Maar hoe kan nu „partij ter eene" zijn verplichtingen nakomen. En zonder dat is voor hem persoonlijk het Verbond een vloek in plaats van een zegen. Vreeselijk zal Jahwe's toorn zijn over dezulken die Zijn verbond niet „houden". En rondom zich zien zij de afval tot nooit gekende hoogte zich vermenigvuldigen. Wie is er tot deze dingen bekwaam? En wie kan dit verbond „houden"?

Zoo draaien zij rond in den vicieusen cirkel en wanneer zij de blijde klanken van het Evangelie niet opvangen, doch telkens weer hooren van Jahwe's vreeselijke toorn; over den verbondsvloek en de verbondsbreuk, wanneer zij niet komen tot den Heiland, die kwam om zondaren zalig te maken, ja dan blijft het donker.

Want van een Heiland die kwam voor hen wordt in veel gevallen maar al te weinig gesproken.

De Heiland kwam om het Verbond te redden. Zij behooren krachtens geboorte tot het Verbond. En nu hebben zij niets te doen dan dat Verbond te „houden".

Al die troostrijke evangeliewoorden zooals: Komt tot Mij die vermoeid en belast zijt; De gezonden hebben den Medicijnmeester niet van noode maar die krank zijn; ze worden hun vrijwel niet meer voorgelaten. Gelooven en aldus het Verbond „houden", dat is alles! Jezus stierf voor u, ja maar aldus te verstaan dat Hij Middelaar des Verbonds werd, een juridische handeling, die in de grijsheid der eeuwen plaats had. Gij hebt het Verbond te „houden".

Is het onbegrijpelijk dat de verslagen mensch geen troost kan vinden. Hij het Verbond „houden"? Onmogelijk! Dus verloren. En de doorbraak blijft uit. En... de jonge mensch wendt zich geërgerd af van het Evangelie en gooit alles over boord.

De andere groep, die ik bedoel, zijn de menschen, waar het alles zeer eenvoudig is. „Dit Mijn kind" is over hen gesproken door God Zelf. Zij hebben alleen het Verbond te „houden". Een optelsommetje van plichten. Tweemaal 's Zondags ter kerk, meearbeiden in kerk, evangelisatie, jeugdarbeid enz. enz. Als ge die optelsom zoo goed mogelijk maakt, welnu dan hebt gij het Verbond „gehouden". Simple comme bonjour zou de Franschman zeggen. En het spreekt wel vanzelf dat ge onder hen hebt de ijverigste werkers, die altijd in touw zijn. Vraagt ge of ze met vreugde hun arbeid doen dan krijgt ge ten antwoord: wat doet dat er nu toe! Jahwe eischt dat ik die en die arbeid verricht en dus doe ik het, zoo houd ik het Verbond. En „partij ter andere" is nu wel genoodzaakt om ook „Zijn verplichtingen" na te komen, want Jahwe is getrouwd. Van spanning des geloofs, van liefhebben met geheel Uw hart en geheel Uw ziel... och spreek er mij niet van. Dat is wroeten in eigen ingewand. Doodenvoudig het Verbond „houden", dat is het optelsommetje maken, en daarmee uit. Dat de rijke bondeling, die ook alzo het Verbond gehouden had, een speciale opdracht kreeg: verkoop al wat ge hebt, neem Uw kruis op en volg Mij, dat geldt voor hem niet, want zulke stemmen uit den hemel weerklinken niet meer. En 't wordt maar gewroet voor niets, als ge U afvraagt of ge behoort tot Gods Volk dat „op Zijn heilradag tot het strijden gewillig is in heilig krijgsteraad".

Wanneer inderdaad dit de vruchten zouden zijn van de zich wijzigende meening over het Verbond en den arbeid onder de grootere kinderen des Verbonds, dan ziet het er zoowel voor de Gereformeerde kerken, als voor den Gereformeerden jeugdarbeid somber uit. En is er alle reden om waarschuwend de hand op te heffen.

We worden van de noodzaak om dit stuk te beantwoorden ontslagen, door wat de heer H. Algra schrijft in „Leeuw. Kb.":

Het blad waarschuwt in een artikel, geteekend G. en dus waarschijnlijk van den heer Grashoff,

tegen de sombere gevaren, die onze Geref. Kerken en dus ook het Geref. jeugdwerk bedreigen.

Die gevaren ontstaan, doordat een nieuwe Verbondsbeschouwing haar stempel begint te drukken op het Jeugdwerk. De oude „A"-kringen hebben het gedaan, en de vroegere „B"-mensen heffen waarschuwend de hand op. Gelukkig is deze tegenstelling iets te algemeen, want de heer Grashoff vormt zelf de zeer welkome uitzondering. Hij is geboren in den ouden „A"-kring en toch schaaft hij zich aan de zijde van hen, die waarschuwend de hand opheffen. Het is maar gelukkig, dat er onder de kleinkinderen van de Scheiding althans één is, die het ziet. Maar overigens is het zoo, dat men thans in de oude „A"-kringen niet radicaal genoeg kan zijn.

Na deze ironische inleiding geeft de heer Algra vervolgens een breed citaat; waarna hij besluit als volgt:

Wij hebben dit artikel zoo uitvoerig geciteerd, omdat wij hier inderdaad te doen hebben met een zeer bedenkelijk verschijnsel.

N.l. met dit verschijnsel, dat men een spotbeeld maakt van wat in de Gereformeerde Kerken over het Verbond tegenwoordig naar voren wordt gebracht.

Wij zeggen dat met volle vrijmoedigheid. Een spotbeeld.

Wij loopen zelf al jaren mee in de jeugdbeweging en hebben van dergelijke dwaasheden nooit iets gemerkt.

Nooit hebben wij gehoord, dat in de Geref. Kerken werd geleerd, dat Christus slechts daarin Heiland was, dat Hij in de grijsheid der eeuwen het Verbond had gered en wij nu niets hadden te doen, dan het Verbond te houden.

En evenmin hebben wij ooit gehoord, dat door welken predikant of jeugtleider ook, aan de jonge menschen werd voorgelaten, dat God met een uiterlijke gehoorzaamheid, trouw kerkbezoek, enz. genoegen neemt, en dat daardoor het Verbond wordt gehouden.

Door dit artikel heeft de redactie van het Leidersblad zich geblameerd.

Wel staat er aan het slot een soort restrictie: Wanneer inderdaad dit de vruchten zouden zijn enz., maar het zal toch stellig de bedoeling niet zijn van de redactie: misschien hebben wij het maar gedroomd.....

Deze aanval is te pijnlijk, omdat de dreigende diepe verwording heet veroorzaakt te worden door het niets ontziende radicalisme van de vroegere „A"-kringen.

Door dergelijke opmerkingen wordt partij- en groepsvorming in de hand gewerkt.

Wij hopen van harte, dat de redactie van het Leidersblad bij nadere overweging zal inzien, dat dit artikel kant noch wal raakt.

Daar komt nog iets bij.

De schrijver geeft ook aan, waaraan het naar zijn meening ligt, dat het zoo raar dreigt te gaan in onze Kerken.

Dat komt, omdat men vergeet, dat het „dit Mijn kind" heeft geklonken niet als een stem uit den hemel, maar als een woord, dat door een feilbare kerk met feilbare ambtsdragers is uitgesproken.

Een bedenkelijke diagnose!

Wanneer in de kerk een kind gedoopt staat te worden, dan bidden wij of de Heere dit Zijn kind genadig wil aanzien en door Zijn Heiligen Geest den Heere Jezus wil inlijven. En dan wordt dat kind gedoopt, d.w.z. God verzegelt Zijn beloften aan het kind des Verbonds.

Dan is er thuis zoo'n avond telkens bij de ouders weer de ontroerend blijde gedachte dat God aan dit kind Zijn Verbond heeft verzegeld.

Pas op, zegt het Leidersblad.

Het was geen stem uit den hemel.

Het geschiedde door een feilbaar instituut en door feilbare ambtsdragers.

M.a.w. er is geen zekerheid. Gij kunt er niet op bouwen.

Gij kunt er uw kinderen later niet waarlijk mee troosten. Want..... het waren feilbare ambtsdragers, die u met uw kind toelieten tot het sacrament. Misschien waren deze feilbare menschen er toen wel naast.....

Natuurlijk doet de redactie van het Leidersblad zoo niet in de praktijk. Maar dan moet zij in haar ijver om het niets ontziende radicalisme der „A"-kringen te bestrijden, ook geen dingen neerschrijven, die zoo ondoordacht zijn en zoo, naar ik volkomen vertrouwd in strijd met wat ook deze broeders in blijde dankbaarheid voor Gods Verbondstrouw omtrent hun kinderen gelooven.

De zekerheid, die de Heere ons geeft in Zijn beloften, door de Sacramenten beteekend en verzegeld, hangt niet in het allerminst af van de meer of minder groote risico's, die liggen in de feilbaarheid van dominee's en ouderlingen.

Het spijt ons heel erg, dat dergelijke misverstanden kunnen voorkomen. Er is toch wel heel wat stuk gemaakt na 1936.

Nationaal-socialistische werkzaamheid en dr H. W. v. d. Vaart Smit.

Het blad „Eenheid door Democratie" schreef:

Toen wij ons artikel over „Het Politieke Protestantisme der N.S.B." voor het nummer van 28 October j.l. afsloten, toen wij de talrijke bijzonderheden hadden neergeschreven over den „Hoogen Raad van Discipline", over de mantelorganisaties van de N.S.B., zooals „Door Nood Gedwongen", „Terug naar het Evangelie", „Terug naar het Geloof", „De Orde van Getuigen van Christus", over het blaadje „Evangelie en Volk", over den dominee-badmeester en den dominee-kornel, over de dietsche christenen en over het misbruiken van de Lutherse kerk in